

8 Názvy společenských institucí a organizací

8.1 Je to věcná skupina, která se téměř živelně rozrůstá a je velmi proměnlivá. Zápis těchto jmen činí z hlediska pravopisného potíže (psaní velkých písmen). Jak ukázal M. Dokulil (K problematice názvů společenských institucí a organizací, in CHZHTP, 1989, s. 44–54), jsou tyto problémy odrazem nejasnosti podstaty těchto názvů. Tyto názvy představují zvláštní typ pojmenování: jsou to většinou pojmenování mladá, která se vyznačují ne zcela jasnou motivací a strukturací. V převážné většině se jedná o popisná víceslovná pojmenování, která označují skutečnosti relativně (tj. v určitém časoprostoru) individuální, popř. individualizované (lokálním či jiným individualizujícím příznakem), u nichž však tento individuální charakter, jedinstvo svého druhu bývá v jazyce zdůrazňována tím, že se takové pojmenování chápe jako náhrada chybějícího jména vlastního. Signálem tohoto přehodnocení obecného pojmenování ve vlastní je v psaném jazyce velké počáteční písmeno u prvního slova takového víceslovného pojmenování (které je zároveň signálem počátku, počáteční hranice pojmenování).

8.2 Neproblematické typy: 8.2.1 názvy států – *Česká republika*, 8.2.2 názvy mezinárodních organizací – *Organizace spojených národů*, 8.2.3 názvy státních orgánů, především jejich oficiální názvy – *Kancelář prezidenta republiky*, *Poslanecká sněmovna*, *Sejm* (v Polsku), *Nejvyšší soud ČR*, 8.2.4 názvy společenských organizací – *Strana zelených*, *Konfederace politických vězňů*, 8.2.5 názvy vědeckovýzkumných, vzdělávacích, kulturních, tělovýchovných a zdravotnických institucí a organizací – *Česká lékařská komora*, *Ústav pro jazyk český AV ČR*, v.v.i., *Masarykova univerzita*, *Národní divadlo*, *Památník národního písemnictví*. 8.2.6 Tato pojmenování jsou v podstatě popisnými, lexikálně-syntakticky motivovanými a strukturovanými souslovnými (víceslovnými) pojmenováními obecnými, která však bývají transponována do funkce vlastních jmen, protože označované objekty většinou jméno nemají, činí si však - vzhledem ke své společenské důležitosti – na takové jméno nárok. **Na rozdíl od apelativ, která se stala pravými vlastními jmény (obchodní domy *Máj*, *Kotva*, hračkářství *Dráček*), u nichž je apelativní význam buď zcela zrušen, nebo aspoň oslaben v pouhou konotaci, podržela si jména našeho typu plně svůj popisný význam** (*Klub přátel výtvarného umění* je skutečným klubem, tj. organizovaným sdružením občanů, kteří se zajímají o výtvarné umění). Z uvedeného vyplývá, že taková jména mají stejný individuální denotát, ať už je chápeme jako obecná (název třídy, která má v daném případě pouze jeden prvek), nebo jako vlastní (jako přímé pojmenování individuálního objektu). V druhém případě přistupují k pojmenování individuálního objektu ještě ty pragmatické rysy, které jsou vlastní propriím, tj. rys jedinečnosti a s ním spjatý rys důležitosti,

významnosti. V psaném jazyce se toto hodnocení manifestuje signálem velkého písmene u prvního slova názvu. Pojmenování daného typu plní dvojí funkci: a) primárně designují obecné (druhovité) pojmy tak, že postihují jejich podstatné znaky a zároveň denotují třídy (druhy) předmětů, jejichž společné vlastnosti tyto pojmy odrážejí; b) sekundárně jsou tato pojmenování spjata přímo s předmětem (denotátem), který jakožto apelativa popisují a v rámci příslušné předmětné kategorie (v našem případě veřejných institucí, společenských a vědeckovýzkumných organizací) diferencují, k němuž skrze jeho pojmový odraz odkazují a který identifikují – stejně jako pravá jména vlastní. V tomto druhém případě se k individuálnímu pojmenování druží rys hodnotící, v našem případě rys společenské významnosti a prestiže (to je pro chrématonyma charakteristické). Taková pojmenování jsou tedy zároveň obecná i vlastní.

8.3 Tendence vedoucí k přehodnocování popisných pojmenování ve vlastní jméno: 8.3.1 zřetel k věcné kategorii (a tím i onymické soustavě), do níž se předmět zařazuje. Např. vytvořila se věcná kategorie společenských institucí a spolu s ní jazyková kategorie institucionálních názvů. U některých z těchto institucí si jejich výjimečný charakter a z něho vycházející potřeba jejich vyčlenění vynutily transpozici obecného jména v proprium: *Národní divadlo*, *Jihočeská galerie*. Propriální charakter, signalizovaný v psané podobě jazyka velkým počátečním písmenem názvu, se pak postupně začal chápat jako podstatný a neoddělitelný znak individuálních názvů institucí téže kategorie (galerie, divadla), a proto se hodnotí jako vlastní i názvy méně významných divadel a galerií (*Galerie Václava Špály*). V poslední fázi vyúsťuje tato tendence v konvenci každý institucionální název jako proprium. (Dnes je to nutné i z hlediska ekonomického.) 8.3.2 moment společenské prestiže. Mít vlastní jméno se dnes hodnotí jako atribut společenské významnosti a závažnosti.